

ОДЛУКА ЖИРИЈА О ДОДЕЛИ НАГРАДЕ СРПСКОГ СОЦИОЛОШКОГ ДРУШТВА „РАДОМИР ЛУКИЋ“ ЗА ЖИВОТНО ДЕЛО (у 2017. години)

Жири за доделу Награде за животно дело Српског социолошког друштва (ССД) „Радомир Лукић“ - у саставу: Божо Милошевић, редовни професор Филозофског факултета у Новом Саду, у пензији; Бранислав Стевановић, редовни професор Филозофског факултета у Нишу; и Сретен Јелић, ванредни професор Пољопривредног факултета у Београду - после јавног позива Председништва Српског социолошког друштва (од 01.12.2017) да огранци, секције ССД, и одељења/одсеци/департмани за социологију са свих српских универзитета, институти и центри за социологију, као и остали колективни чланови ССД предложе, до краја децембра 2017. године, кандидате за доделу установљене награде - разматрао је један приспели предлог - предлог Одсека за социологију Филозофског факултета Универзитета у Београду да се наведена награда додели проф. др Силвану Болчићу, редовном професору (у пензији) тог факултета. Прелогач је, у свом исцрпном и садржајном професионалном образложењу, пружио на увид целокупну био-библиографску документацију, као и сазнајно-критички уобличену анализу социолошког доприноса предложеног кандидата, што је добрим делом олакшало доношење одлуке Жирија. При томе, Жирију су била сасвим прихватљива посебна образложење његовог научноистраживачког и наставног доприноса социологији док је - пуне три деценије - био у редовном радном односу на наведеном факултету (где је предавао је предмете: Марксизам и савремено друштво, Социологију рада, Социологију предузетништва и Економску социологију.; уз систематско бављење изучавањем развоја југословенског /и српског/ друштва - посебно изучавањем друштвених аспеката његовог привредног развоја и предузетништва, као и. вишедеценијским преданим бављењем проблемима друштвене структуре и развоја, као и социјалним аспектима економских процеса). Наиме, већина чланова Жирија су имала могућност да се упознају са доприносом Силвана Болчића српској (и бившој југословенској) социологији - упознавајући се континуирано, више деценија, са његовим научним прегалаштвом - тако да им се непристрасно образложење предлагача (које је већ било доступно ужој професионалној заједници српских социолога/шкиња /путем „сајта“/) увелико подударило са њиховим увидима у вредност његовог доприноса социологији.

На основу тога, **Жири** (у „окрњеном“ саставу, јер Смиљка Томановић, редовна професорка Филозофског факултета у Београду, већ другу годину заредом не учествује у његовом раду, док се члан жирија Саша Бован, редовни професор Правног факултета у Београду, није одазивао на позиве и обавештења о учешћу у раду жирија) је **одлучио да Награду за животно дело ССД „Радомир Лукић“ за 2017. годину, додели предложеном кандидату - проф. др Силвану Болчићу, редовном професору (у пензији) Филозофског факултета Универзитета у Београду.** Имајући у виду стваралаштво и резултате рада предложеног кандидата на пољу социологије - како у областима научно-истраживачког и наставног рада, тако и у другим делатностима академске и шире заједнице - Жири није био у било каквој недоумици да ту награду додели предложеном кандидату.

Образложење

Професор др Силвано Болчић је рођен 1942, у месту Винеж/Лабин (Хрватска), а - од доласка на студије социологије на Филозофском факултету Универзитета у Београду, 1960. године - живи у Београду, са породицом. Силвано Болчић припада првим генерацијама социолога у Србији, уписаних непосредно након осамостаљивања прве југословенске социолошке катедре у оквиру Филозофског факултета у Београду. Управо тај почетни социолошки темељ, постављен у фази конституисања социологије као самосталне академске дисциплине, под утицајем професора који су дали свој менторски допринос у његовом социолошком развоју (попут проф. Војина Милића, проф. Цветка Костића и других), у комбинацији са утицајима из других простора и праваца Југословенске социологије (докторске студије уз менторство проф. Вељка Руса, из Љубљане), али и у комбинацији са каснијим фазама научног усавршавања на престижним међународним универзитетима,

институтима и истраживачким центрима (University of Michigan, Ann Arbor, USA, 1966., UN Institute for Social Development, Geneva, 1975, у Swedish Center for Working Life, Stockholm, 1987), дали су особен печат Болчићевом научно-стручном профилу и доприносима социологији које је он кроз дугу каријеру оставио у наслеђе српској социологији. Утицај на његов социолошки профил (тематска усмереност, избор теоријско-методолошких приступа у проучавању проблема, итд.) имала је и запосленост, односно везаност за особене институције. Наиме, током прве фазе у развоју каријере (1964-1976), С. Болчић је био запослен као истраживач у Институту економских наука у Београду, да би од 1976. године прешао на Филозофски факултет у Београду и ту остао до пензионисања, 2007. године. Та његова рана усмереност на економске аспекте друштва, економске појаве, имала је велики утицај на његово развијање посебног интересовање које је остварио на препознатљив научни начин у области социологије која се граничи и преклапа са економијом (а која је била запостављена не само у домаћим, већ и у међународним социолошким оквирима).

Дакле, научни доприноси Силвана Болчића у основи се може посматрати у два велика социолошка поља. Прво је широко поље друштвених промена, а друго је специфично поље економске социологије, односно социологије која у средиште истраживања ставља сферу економског делања и процеса, са посебним усмерењем на сферу рада, предузетништва и организације.

Када је у питању допринос социологији друштвених промена, он се у првим деценијама каријере огледа у изразитој усмерености на анализу карактеристика и детерминанти развоја. Током 1960их и 1970их година, истраживања Силвана Болчића су усмерена на чиниоце који подстичу, као и оне који спутавају економски и друштвени развој бившег југословенског друштва (упор. *Социјално-структуралне детерминанте нестабилности послератног привредног развоја Југославије*, 1976; *Огледи из социологије друштвеног развоја*, 1981; *Развој територијалних заједница*, 1981; *Развој и криза југословенског друштва у социолошкој перспективи*, 1983; *Интересна димензија развоја*, 1987). Посебан допринос тих истраживања огледа се у примени појединих концепата који су били донекле запостављени у тадашњој домаћој (као и међународној) социологији, али су касније добили на значају (попут улоге интереса у економском и друштвеном развоју - који ће касније бити важна област *Нове економске социологије*, или територијалним аспектима развоја - који су данас оживљени као приступи у проучавању развоја који се супротстављају неолибералним, вантериторијалним схватањима развоја).

После слома социјализма и уласка у период тзв. „блокиране трансформације“, и дуготрајног проучавања карактеристика и фактора друштвених промена у пост-социјалистичком периоду, Болчић развија једно особено становиште - теорију о разарању, односно разорености друштва. Разарање је процес супротан развоју, процес у коме се дуготрајно разарају не само формалне већ и неформалне институције, које остварују важне функције за репродукцију друштва, у коме се разарају сами механизми основне друштвене интеграције, због чега друштво не може да се реконституише и да покрене позитивне процесе развоја (Болчић, *Разарање и реконституција друштва: Србија на прелазу у 21. век*, 2013.). Један од кључних фактора који доприносе оваквом стању разорености, односно процесима разарања јесте „етнизација“, односно „национализација“ друштвених односа, која представља специфичне механизме успостављања и репродуковања друштвене структуре, те ствара сасвим другачији основ друштвене интеграције - интеграције која спутава развојне потенцијале друштва.

У оквиру социологије друштвених промена, Болчић посебну пажњу усмерава на проучавање повезаности развојних процеса са променама у друштвеној структури (коаутор, *Social Classes, Social Change and Economic Development*, 1986), на друштвену свест (коаутор књиге *Друштвени слојеви и друштвена свест*, 1977), друштвене и економске неједнакости (*Србија крајем осамдесетих: Социолошко истраживање друштвених неједнакости и неусклађености*, 1991), на рађање и улогу цивилног друштва у Србији у периоду пост-социјалистичке трансформације (коаутор у књизи *Потиснуто цивилно друштво*, 1995; „Civic Performance in a Pauperized Society“, in *Civil society in the Countries in transition: Comparative Analysis and Practice*, 1999; „Interests and Civil Action in Serbia in the Nineties“, u knjizi, D. Gordon, D. Durst, eds., *Civil Society in Southeast Europe*, 2004).).

У овом домену потребно је препознати допринос који је Силвано Болчић остварио у истовременој улози руководиоца комплексних истраживања и као аутор-истраживач (у оквиру пројеката Института за социолошка истраживања Филозофског факултета у Београду), посебно у периоду када је било изузетно тешко организовати истраживања због недостатка средстава и разорене академске и истраживачке инфраструктуре у условима ратног распада земље, међународних санкција и друштвено-економске кризе током 1990их година. У изразито неповољним условима, Силвано Болчић је био руководилац пројекта „Социолошко проучавање нових особености друштва Србије почетком 1990-тих“ (1990-1994). Поред тога, био је руководилац пројекта „Друштвени актери и друштвене промене у Србији 1990-2010“ (2006-2010) и сарадник на пројектима „Србија у компаративној перспективи“ (1996-2000); „Трансформацијске стратегије друштвених група у Србији“ (2002-2006). На основу истраживања спроведених у оквиру тих пројеката објављиване су публикације ИСИФФ које представљају вредне социолошке анализе процеса промена, друштвених проблема тога времена. Силвано Болчић је био аутор у овим публикацијама и уредник неколико публикација које и данас представљају важно социолошко тумачење процеса који су захватили српско друштво, током периода блокиране а потом одблокиране пост-социјалистичке трансформације (коаутор у књизи *Друштвене промене и свакодневни живот: Србија почетком деведесетих*, 1995; уредник и коаутор у књизи *Србија на крају миленијума: разарање друштва, промене и свакодневни живот*, 2002; коаутор у књигама *Друштвена трансформација и стратегије друштвених група: Свакодневица Србије на почетку трећег миленијума*, 2004; *Друштво у превирању: социолошке студије неких аспеката друштвене трансформације Србије*, 2006; *Друштво ризика: Промене, неједнакости и социјални проблеми у данашњој Србији*, 2008).

Када је реч о доприносу Силвана Болчића домаћој *економској социологији* и њој сродних социолошких дисциплина (социологији рада, социологији индустријских односа, социологији предузетништва и социологија организације), онда се може приметити да се његово бављење овом облашћу социологије одвија у периоду када су сличне потребе препознате и у иностраним социолошким академским заједницама, односно, када је дошло до успона Нове економске социологије у САД (1980. година се сматра прекретницом). Тако је, на пример, Болчић у својим истраживањима економског развоја Југославије (нпр. *Интересна димензија развоја*, 1987) посебну пажњу посветио интересима као важној детерминанти економског развоја, што је категорија коју је Нова економска социологија истакла у први план анализа.

Социолошко проучавање предузетништва као генератора економског развоја и предузетника као нове друштвене групе посебно је препознатљиво у домаћој социологији („Cultural Dimension of Entrepreneurship: Findings for the Yugoslav Area“, *Economic Analysis*, No.2, 1992; уредник и коаутор књиге *Предузетништво и социологија*, 1993; *Тегобе преласка у предузетничко друштво*, 1994; *The Spread of Entrepreneurship in Eastern Europe*, 1995; „Entrepreneurial Inclinations and New Entrepreneurs in Serbia in the Early Nineties“, у: *International Journal of Sociology*, Vol.27, No 4, 1997-98). Уз теоријске доприносе, у овој области, значајна су и методолошка решења, од операционалних дефиниција које су важне за препознавање ових актера у пракси, метода прикупљања података и анализе карактеристика предузетништва. Посебно место у овој области имају социолошка изучавања сфере рада, партиципације и самоурављања, односа моћи и друштвених конфликта у организацијама рада.

Посебно су значајне анализе промена у сфери рада и структури и положају радничке класе у пост-социјалистичком периоду („Changing Features of the Work Force in Serbia in the Early Nineties“, *Sociološki pregled*, No. 2, 1995). Изузетно иновативан допринос проучавању промена друштвене структуре, представља усмеравање пажње на субјективне, делатне, аспекте прилагођавања друштвених група новим друштвеним условима. Увођење тржишне економије, приватизација предузећа, реструктурирање економије праћено деиндустријализацијом, стварају услове којима се радна снага прилагођава на различите начине, у зависности од низа карактеристика (квалификација, старости, места становања, као и стратификацијског положаја). На тој линији проучавања, Болчић развија и методолошке инструменте за проучавање ових субјективних аспеката трансформације

радне снаге, које истражује преко „радних спремности“. Тај истраживачки приступ и данас се примењује као важна истраживачка компонента у оквиру истраживања промена друштвених структура (посебно у истраживањима ИСИФФ).

Научна сазнања, истраживачки налази и становишта Силвана Болчића била су често навођена, коментарисана у радовима многих српских аутора (као и оних из свих делова бивше Југославије), али и у радовима многих иностраних аутора. За свој научни рад Болчић је добио више јавних признања. За књигу *Интересна димензија развоја: Огледи из ангажоване социологије развоја југословенског друштва* (СЕКАДЕ, Загреб, 1987) добио је 1988. године годишњу награду Издавачке куће „Vjesnik“ за најбоље дело из друштвених наука објављено у 1987. години. Његова књига *Развој и криза југословенског друштва у социолошкој перспективи* (1983) била је у најужем избору за награду НИН за област друштвених наука. Књига *Свет рада у трансформацији* (2003) била је у ужем избору за награду Града Београда. Књига *Разарање и реконституција друштва: Србија на прелазу у 21. век* (2013) била је у ужем избору за награду Српског социолошког друштва. Болчић је био члан редакција више часописа: *Гледишта*, *Социолошки преглед*, *Theoria*, *Marksistička misao* (где је био и главни уредник, 1978-1982). Допринос развоју научне заједнице, Силвано Болчић је дао и кроз колегијалну подршку рецензирањем радова својих колегиница и колега, који су објављени у домаћим и страним часописима и зборницима. Поред овог фундаменталног и примењеног научног доприноса, важно место у његовом професионалном и друштвеном ангажману имају и социолошке интерпретације и критике конкретних јавних политика, што укључује успостављање примерених социолошких „дијагноза“, па и предлога за специфичне друштвене акције које би водиле избегавању или превазилажењу друштвених проблема. Болчић је био често присутан, са својим прилозима, у програмима радија, телевизије и у писаним медијима. Са њим је обављен низ интервјуа који су објављивани у дневни и недељним штампаним медијима, као и на радију и телевизији.

Просветно-педагошки рад Силвана Болчића је, од почетка рада на Филозофском факултету у Београду (после нешто више од једне деценије рада у научно-истраживачкој институцији), представљао својеврстан изазов за њега; који је он континуирано „освежавао“ новим приступима настави и студентима, који су били у складу са неким најпрестижнијим универзитетским срединама (посебно америчким). У том смислу, посебно треба истаћи да је сваке године један семестар наставе из *Социологије рада* имао карактер „истраживачког семинара“, где је основна (по правилу сваке године нова) „истраживачка“ тема семинара била дефинисана као могући истраживачки пројект. Циљ је био да студенти, припремајући се индивидуално и кроз расправе на семинарским вежбама, пролазе кроз све битне истраживачке фазе и послове, од уобличавања основног истраживачког задатка, дефинисања специфичних истраживачких циљева, разраде истраживачке стратегије и оперативне методологије, организације самог истраживања, повремено и учествовања у прикупљању података, до финалне обраде и интерпретације прикупљених података. Студенти су се тако практично оспособљавали за каснији професионални рад у различитим областима деловања социолога - рад у истраживачким институтима, рад у аналитичким службама организација и установа, у маркетиншким агенцијама, у цивилном сектору и неким другим сферама. Такав приступ реализацији наставе био је изразито иновативан, и касније, са успостављањем болоњског система високог образовања, тек је постао и званично препоручен. Силвано Болчић је свој педагошки допринос дао и кроз бројна менторства дипломских, магистарских и докторских радова.

Као наставник по позиву или гостујући професор држао је предавања и на другим универзитетима у земљи и иностранству. Вреди поменути неколико: две школске године (1976-1977 и 1978-1979), као наставник по позиву, држао је редовну наставу из Економске социологије на последипломским студијама на Економском факултета у Загребу. У време док је радио у Институту економских наука (1972-1974) држао је последипломску наставу из Економске социологије за студенте Последипломске школе Института економских наука (која је била јединствена високообразовна образовна установа у тадашњој Југославији у оквиру једног истраживачког института). У јесен 1979. држао је предавања, као *Fulbright Visiting Professor*, на последипломским студијама *Department of Economics, Cornell University, Ithaca, USA* (такође једним од најпрестижнијих

универзитета тзв. *Ivy League* у САД). Предавао је курс *Economic of participation* (заједно са чувеним професорима Јарославом Ванеком и Јаном Свејнаро). Крајем 2002. и почетком 2003. године држао је предавања као *Visiting Professor of the William Davidson Institute*, на *University of Michigan, Ann Arbor (USA)* и сарађивао са наведеним институтом у његовим истраживањима. Имао је појединачна предавања по позиву на универзитетима у Загребу, Љубљани, Сарајеву, Скопљу, Нишу, Новом Саду, као и на више иностраних универзитета (*University of Michigan, Ann Arbor, USA, Northeastern University, Boston, USA, Brown University, Providence, USA, Clark University, Worcester, USA, University of Economic Sciences, Budapest*). С. Болчић течно говори и пише на енглеском језику, а користи и француски, немачки, италијански и словеначки језик. Биографски записи о С. Болчићу дати су у неколико публикација о знаменитим личностима: *Ко је ко 91'* (Библиофон, Београд, 1991); *Ко је ко 1996'* (Библиофон, Београд, 1996); Српски *Who is Who?* (Завод за уџбенике, Београд, 2013); *Хрватски биографски лексикон*, Лексикографски завод, Загреб, 1989; *Енциклопедија српског народа*, Завод за уџбенике, Београд, 2008.

Допринос академској просветној заједници Болчић је дао и у виду обављања различитих функција на Филозофском факултету у Београду; где је био продекан Филозофског факултета (1983-1985), шеф Катедре за социологију (1985-1987), управник Института за социолошка истраживања (1990-1993), члан Савета Филозофског факултета и члан многих комисија Наставног већа Филозофског факултета. Био је члан стручних већа Универзитета у Београду: стручног већа за мултидисциплинарне студије, стручног већа за филозофију, социолошке и сродне науке, стручног већа за правне и политиколошке науке, стручног већа за економске и сродне науке. Универзитет у Београду доделио му је, 2006 године, *Плакету универзитета у Београду*, као признање за допринос развоју тог универзитета. Филозофски факултет у Београду доделио му је, 1988. године, *Плакету за допринос развоју Филозофског факултета* (поводом обележавања 150-те годишњице тог факултета).

Наведена анализа научног, стручног и просветног доприноса Силвана Болчића представљају само део укупног доприноса српској социологији, који се овим образложењем само информативно може исказати. Иако се и данас може приметити запажен учинак овог социолога, Жири сматра да ће се тај учинак још више осетити у истраживањима српских социолога у годинама испред нас.

Закључак

Једногласно мишљење (већине) чланова Жирија је да **проф. др СИЛВАНО БОЛЧИЋ** заслужује струковно признање за његов укупан допринос на пољу социологије и за изузетне резултате који су постигнути у научно-истраживачком, образовно-педагошком и јавном професионалном раду, па га **Жири препоручује Скупштини ССД да му додели Награду Српског социолошког друштва „Радомир Лукић“ за животно дело, за 2017. годину.**

У Београду: 29.10.2018. године

Жири за доделу Награде ССД за животно дело „Радомир Лукић“:

Др Божо Милошевић, ред. проф. Филозофског факултета у Новом Саду, у пензији
Др Бранислав Стевановић, ред. проф. Филозофског факултета у Нишу
Др Сретен Јелић, ванр. професор Пољопривредног факултета у Београду